

Nr 44

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1966.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

- 1) antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning;
- 2) bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att särskilda bestämmelser om undantag från riksbankslagens föreskrifter beträffande riksbankens sedelutgivningsrätt skall gälla även för tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967. Därvid föreslås, att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten höjs från 9 700 till 9 900 milj. kr.

Vidare föreslås att riksbanken under samma tid får fortsatt befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa bankens sedlar med guld.

Förslag

till

Lag**med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning**

Härigenom förordnas, att under tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967 följande särskilda bestämmelser skola gälla i stället för bestämmelserna i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank¹.

1 §.

Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst niotusenniohundra miljoner kronor.

2 §.

Under tid då riksdagen ej håller session äger Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att utge sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor, om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Blir sådant medgivande icke godkänt av riksdagen inom tjugo dagar från början av nästa session, upphör medgivandet att gälla vid utgången av nämnda tid.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmynt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

¹ Senaste lag i ämnet se 1965:216.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 25 februari 1966.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.*, och anför.

I skrivelse den 13 januari 1966 har *fullmäktige i riksbanken* gjort framställning om fortsatt provisorisk lagstiftning rörande riksbankens sedelutgivning och hemställt om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. Över framställningen har, efter remiss, yttrande avgetts av *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

Gällande ordning m. m.

Riksbankens rätt att utge sedlar grundas på stadgande i 72 § regeringsformen. Enligt detta lagrum har riksbanken även skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, om inte Kungl. Maj:t och riksdagen i viss ordning medger undantag från denna skyldighet.

Enligt 9 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank (*riksbankslagen*) är riksbankens rätt att ge ut sedlar begränsad till det belopp, som motsvarar dubbla summan av riksbankens metalliska kassa beräknad enligt 11 §, jämte ett ytterligare belopp av 350 milj. kr. Enligt 9 § andra stycket kan riksbanken under vissa förutsättningar få bemyndigande att ge ut sedlar till ett belopp av ytterligare högst 350 milj. kr. Den utelöpande sedelmängden skall dock så snart ske kan nedbringas med ett belopp motsvarande vad som utgetts med stöd av ett sådant bemyndigande.

Enligt 10 § (ändrad senast genom SFS 1965:444) skall bankens utelöpande sedlar, till den del de överstiger bankens metalliska kassa, motsvaras av vissa i paragrafen angivna tillgångar sammanräknade, den s. k. supplementära sedeltäckningen. Dessa tillgångar är

- a) lätt säljbara statspapper;

b) allmänna hypoteksbankens och Konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer samt andra inhemska obligationer, som noteras på utländsk börs;

c) på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld, som är nedsatt på utrikes ort eller under transport men som inte enligt 11 § inräknas i den metalliska kassan;

d) växlar, som är betalbara inom eller utom riket;

e) medel som inestår i räkning hos bank eller bankir på utrikes ort och förfaller till betalning inom sex månader, efter avdrag av riksbankens skuld i sådan räkning;

f) medel, vilka är utlånade på bestämd tid av högst tre månader eller med högst samma uppsägningstid mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer som nämnts under a) och b), samt — intill ett belopp av 100 milj. kr. — mot annan säkerhet;

g) tillgodohavande på grund av insats i eller utlåning till Internationella valutafonden.

Som riksbankens metalliska kassa skall enligt 11 § första stycket räknas allt riksbankens guld inom landet och dessutom, intill ett belopp motsvarande 15 % av hela metalliska kassan, banken tillhörigt guld som är nedsatt på utrikes ort eller under transport och försäkrat på betryggande sätt. I 11 § andra stycket stadgas, att den metalliska kassan inte får bibehållas vid lägre belopp än 150 milj. kr.

I syfte att skapa den större elasticitet i penningssystemet, som förhållandena påkallade, modifierades riksbankslagens bestämmelser temporärt med stöd av *lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.* Denna lag gällde ursprungligen t. o. m. den 31 mars 1940 men fick därefter fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 16 maj 1947 (nr 194), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes t. o. m. den 30 juni 1948. Lagen utgjorde ett led i krigsårens beredskapslagstiftning och hade karaktären av fullmaktslag, som var tillämplig vid krig eller krigsfara vari riket befann sig eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden.

De modifierade bestämmelser, som meddelades med stöd av 1939 års lag, innebar i huvudsak följande.

Genom *kungörelsen den 31 januari 1940 (nr 54) med viss bestämmelse, angående riksbankens metalliska kassa* sattes stadgandet i 11 § första stycket riksbankslagen om den metalliska kassan temporärt ur kraft. I kungörelsen förordnades, att som riksbankens metalliska kassa skulle räknas *allt* riksbanken tillhörigt guld. De i riksbankslagen föreskrivna begränsningarna i sedelutgivningsrätten, vilka sammanhänge med guldets placering, hade nämligen ansetts lägga hinder i vägen för en sådan fördelning av riksbankens guldbehållning som från säkerhetssynpunkter var mest betryggande.

Vidare utfärdades bestämmelser, som medgav ökning av det belopp var-

med sedelutgivningen enligt 9 § första stycket riksbankslagen fick överstiga dubbla summan av den metalliska kassan. Genom *kungörelsen den 14 februari 1947 (nr 31) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades sålunda detta belopp från 350 till 1 400 milj. kr. Genom *kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 251) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades beloppet till 2 500 milj. kr.

1939 års fullmaktslag, som upphörde att gälla vid utgången av juni 1948, ersattes av *lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*.

Enligt sistnämnda lag gällde under tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949 i stället för stadgandena i 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen särskilda bestämmelser. Dessa medgav riksbanken att ge ut sedlar till ett belopp av högst 3 200 milj. kr. (1 §). Om så prövades nödigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter, fick Kungl. Maj:t, när riksdagen inte var samlad, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att ge ut sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 milj. kr. Ett sådant medgivande skulle, om det inte godkändes av riksdagen inom tjugo dagar från det att riksdagen åter sammanträtt, upphöra att gälla efter utgången av nämnda tid (2 §). Slutligen skulle som riksbankens metalliska kassa räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld (3 §).

Som nämnts gällde 1948 års lag endast till utgången av juni 1949. Den har emellertid senare successivt ersatts av ny lagstiftning. Därvid har maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning höjts. Nu gällande bestämmelser återfinns i *lagen den 26 maj 1965 (nr 216) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*. Maximibeloppet för sedelutgivningen är där bestämt till 9 700 milj. kr.

Genom kungörelsen den 26 maj 1965 (nr 217) om befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens medgivande befriat riksbanken från denna skyldighet för tiden t. o. m. den 30 juni 1966. Banken har dock rätt att dessförinnan återuppta inlösningsen av bankens sedlar, om förhållandena ger anledning till detta.

Angående utredningar om riksbankens sedelutgivningsrätt samt bankotskottets utlåtanden i anledning av den provisoriska lagstiftningen hänvisas till prop. 1965: 72 s. 6. Här må endast framhållas att myntkommittén den 14 december 1965 avgett ett delbetänkande, »Ny myntserie» (SOU 1966: 4), samt att frågan om riksbankens skyldighet att inlösa sedlar med guld, vilken fråga kommittén enligt direktiven är oförhindrad att behandla, inte berörts i detta betänkande. Vidare må nämnas att bankotskottet behandlat frågan om den provisoriska lagstiftningen senast i B:oU 1965: 33.

Riksbanksfullmäktiges framställning m. m.

I den inledningsvis omnämnda skrivelsen hemställer riksbanksfullmäktige, att gällande lagstiftning med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivningsrätt ges förlängd giltighet till utgången av juni 1967 och att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten i samband därmed höjs till 9 900 milj. kr. Härjämte hemställer fullmäktige, att riksbanken för tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967 fritas från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta.

I skrivelsen anför fullmäktige.

Det sedan år 1948 tillämpade systemet med maximering av sedelutgivningsrätten torde böra bibehållas även under nästa budgetår. Även det nu gällande maximibeloppet 9 700 milj. kr., som då sedelomloppet var som störst under året medgav ytterligare sedelutgivning för 663 milj. kr., lär kunna bibehållas oförändrat. Då emellertid lagstiftning i vart fall erfordras för förlängning av de särskilda bestämmelserna rörande riksbankens sedelutgivningsrätt, kan lämpligen en mindre höjning av sedeltaket samtidigt ske för att behålla det reservutrymme som finnes för ändrade betalnings- och kassahållningsvanor. Maximibeloppet för riksbankens sedelutgivningsrätt torde därför för nästa budgetår böra höjas med förslagsvis 200 milj. kr. till 9 900 milj. kr.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har för sin del tillstyrkt riksbanksfullmäktiges förslag.

Departementschefen

I fråga om riksbankens rätt att ge ut sedlar gäller f. n. — i stället för riksbankslagens motsvarande stadganden — föreskrifterna i lagen den 26 maj 1965 med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning. Dessa bestämmelser innebär bl. a., att riksbanken får ge ut sedlar till ett belopp av högst 9 700 milj. kr. 1965 års lag, som gäller till utgången av juni 1966, har liksom den föregående lagstiftningen på området tillkommit som ett provisorium.

Riksbanksfullmäktige har hemställt om förlängning av den provisoriska lagstiftningen under ytterligare ett år. Denna hemställan har tillstyrkts av riksgäldsfullmäktige, och även jag biträder förslaget.

Riksbanksfullmäktige har samtidigt föreslagit en höjning av maximibeloppet för sedelutgivningen från nuvarande 9 700 milj. kr. till 9 900 milj. kr. Denna höjning har av fullmäktige ansetts lämplig för att riksbanken skall kunna liksom hittills hålla en tillräcklig reserv med tanke på eventuella ökningsar av sedelbehovet. Förslaget om höjning av sedelutgivningens maximibelopp, som tillstyrkts av riksgäldsfullmäktige, föranleder inte någon erinran från min sida.

I enlighet med det anförda förordar jag, att bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967 meddelas genom särskild lag i överensstämmelse med 1965 års lag i ämnet men med den jämkningen att maximibeloppet för sedelutgivningen höjs till 9 900 milj. kr.

Vad slutligen angår riksbankens skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse biträder jag riksbanksfullmäktiges förslag om befrielse från denna skyldighet för tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967. Banken bör dock liksom nu ha rätt att återuppta inlösningen av bankens sedlar före utgången av denna tid, om förhållandena skulle ge anledning till detta.

I enlighet med vad jag anført har inom finansdepartementet upprättats förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

- 1) anta nyssnämnda lagförslag;
- 2) medge, att riksbanken för tiden den 1 juli 1966—den 30 juni 1967 fritas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ge anledning till detta.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Krister Olinder